

Article No. 248

DOI: <https://doi.org/10.26881/srg.2021.8.04>

Artykuł badawczy / Research article

Copyright © 2021 SRG and A. Szczęsny¹

Citation:

Szczęsny, A. (2021). Eklezjonimy jako problem przekładowy (na materiale języka rosyjskiego i polskiego).

Studia Rossica Gedanensia, 8: 79–93. DOI: <https://doi.org/10.26881/srg.2021.8.04>

EKLEZJONIMY JAKO PROBLEM PRZEKŁADOWY (NA MATERIALE JĘZYKA ROSYJSKIEGO I POLSKIEGO)

ANNA SZCZĘSNY

Uniwersytet Warszawski / University of Warsaw

Wydział Lingwistyki Stosowanej / Faculty of Applied Linguistics

Instytut Lingwistyki Stosowanej / Institute of Applied Linguistics

ul. Dobra 55, PL-00-311 Warszawa, Polska / Dobra St. 55, PL-00-311 Warsaw, Poland

Corresponding Author e-mail: a.m.szczesny@uw.edu.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8207-9338>

(nadesłano / received 30.04.2021; zaakceptowano / accepted 26.06.2021)

Abstract

Ecclesionyms as a translation problem (based on Russian and Polish materials)

This paper discusses the difficulties related to the transmission of Russian ecclesionyms in texts translated into Polish. The author focuses on terminological issues, considering the special place of ecclesionyms and their connection with hagionyms and heortonyms. The author also cites selected divisions of ecclesionyms based on their structural and semantic properties, which might help in the selection of the most ap-

---

¹ This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0 <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>) which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided that the article is properly cited, the use is non-commercial, and no modifications or adaptations are made. Publisher: University of Gdańsk. Faculty of Language [Wydawca: Uniwersytet Gdański. Wydział Filologiczny]

propriate translation techniques. The examples analyzed in the article present different solutions, primarily from the point of view of teaching translation.

Keywords: ecclesionym, hagionym, heortonym, translation technique, transcription, translation.

Резюме

Экклезионимы как переводческая проблема (на материале русского и польского языков)

В настоящей статье обсуждаются трудности передачи русских экклезионимов в текстах, переводимых на польский язык. Автор останавливается на терминологических вопросах, учитывая при этом особое место экклезионимов и их связь с агнионимами и геортонимами. Приводятся также избранные классификации экклезионимов на основании их структурно-семантических свойств, которые, по мнению автора, оказывают помощь в подборе наиболее подходящих переводческих приемов.

Рассматриваемые в статье примеры представляют разные переводческие решения, прежде всего с точки зрения дидактики письменного перевода.

Ключевые слова: экклезионим, агнионим, геортоним, переводческий прием, транскрипция, перевод.

Uwagi wstępne

W pierwszej części artykułu przedstawię krótko miejsce eklezjonimów w uniwersum nazw własnych z perspektywy onomastyki, ich relacje z innymi onimami, a także wybrane klasyfikacje i podejścia, które mogą być pomocne w praktyce i dydaktyce przekładu oraz w przygotowaniu opracowań leksykograficznych, dwu- lub wielojęzycznych.

Druga część to analiza wybranych przykładów eklezjonimów jako trudności przekładowych. Nazwy obiektów sakralnych zostały zaczerpnięte z tekstów o tematyce krajoznawczej i turystycznej, adresowanych do szerokiego kręgu czytelników i potencjalnie zainteresowanych odbiorców, którzy nie są rodzimymi użytkownikami języka rosyjskiego. Teksty były materiałem warsztatowym podczas moich zajęć *Podstawy przekładu pisemnego* oraz *Tłumaczenia tekstów kultury* na kierunku lingwistyka stosowana (w ILS UW).

Eklezjonimy jako obiekt badawczy – wybrane koncepcje

Eklezjonimy są różnie postrzegane przez onomastów z punktu widzenia ich miejsca wśród nazw własnych: część badaczy traktuje je jako toponimy (np. Podol'skaâ

1978: 144; Janik-Borecka 2018: 72), część – jako urbanonimy² (Handke 1998; Šmelëva 2019), jeszcze inni uznają je za podzbiór hagianimów *sensu largo* (Bugaëva 2010)³. Istotny jest ponadto ich związek z hagianimami (według autorów dzielących ujęcie Iriny Bugajowej – z hagioantroponimami)⁴, przede wszystkim z uwagi na częstą obecność imion świętych w wezwaniach obiektów sakralnych prawosławnych, katolickich i greckokatolickich. Olga Łukina (Łukina 2019: 446) ze względu na złożoność zarówno nazywanych obiektów, jak i samych nazw, postuluje wyodrębnienie tej grupy jako specyficznego przedmiotu badań:

(...) эклезионимы – особый вид внутригородских / внутрисельских названий, имеющий структурное и семантическое своеобразие, выделяющие данный класс онимов в особый класс онимных единиц со своим объектом изучения, методологией.

We wcześniejszej publikacji (Łukina 2018: 146) ta sama autorka stoi na jeszcze bardziej radykalnym stanowisku: opowiada się za autonomizacją *eklezjonimiki* jako dyscypliny, wskazując, poza przedmiotem i metodologią, również perspektywę jej rozwoju.

W polskiej onomastyce nazwy obiektów sakralnych traktowane były jako część nazewnictwa miejskiego. Kwiryna Handke (1998: 294–295) uwzględnia je, w dość skromnym zakresie, w takim właśnie kontekście w monografii zbiorowej *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, proponując podział tej części onomastykonu ze względu na lokalizację, charakter i funkcje. Autorka podkreśla powiązanie tych nazw z antroponimami za pośrednictwem nazw kongregacji, stowarzyszeń, a przede wszystkim wezwań kościołów (Handke 1998: 299). Znamienne jest to, że w *Encyklopedii* odnotowane są terminy *hagianim* i *heortonim*, natomiast *eklezjonim* – nie. Nowsze publikacje onomastyczne (Gałkowski 2018: 8) rozpatrują eklezjonimy jeszcze w innym miejscu onomastykonu: na pograniczu chrematonimii społecznościowej i ideacyjnej wśród kultonimów, przy czym zarówno termin *eklezjonim*, jak i *kultonim* opatrzone są przez Artura Gałkowskiego symbolem* oznaczającym jednostkę okazjonalną lub nieustabilizowaną (*eklezjonim* jako pożyczka z włoskiego). Sam autor zajmuje się głównie badaniem heortonimów właściwych oraz quasi-heortonimów, jednak zaproponowane podziały⁵ mogą być wykorzystane do klasyfikacji nazw obiektów sakralnych. Notabene w onomastyce rosyjskiej Olga Borisiewicz / Olga Łukina (Borisevič 2011; Borisevič 2013:

² Tatiana Szmielowa (Šmelëva 2019: 2–3) w studium przypadku podkreśla, że eklezjonimy stanowią podzbiór urbanonimów, wskazując przede wszystkim na wzajemne przenikanie się eklezjonimii i urbanonimii (poprzez włączenie kwalifikatorów toponimicznych do eklezjonimu, derywaty „odeklezjonimiczne” w hodonimii, ergonimii).

³ Autorka traktuje termin hagianim bardzo szeroko (nazwa określająca osobę lub obiekt ze znamionami świętości), a zatem jest on hiperonimiczny wobec terminów niższego rzędu (hagioantroponim, hagiotoponim, heortonim, eklezjonim, ikononim).

⁴ Por. publikację m.in. Jarosława Charkiewicza – w języku polskim (Charkiewicz 2014), Ałły Kamalowej – w języku rosyjskim (Kamalova 2018), przedstawiające strukturę hagioantroponimów prawosławnych.

⁵ Zob. Gałkowski 2020: 85 – siedem grup semantycznych heortonimów właściwych rytu łacińskiego.

163–164; Lukina 2014, 2018, 2019) opisywała eklezjonimy Białorusi w kontekście ich powiązań z heortonimami oraz z hagianimami.

Przywołane tu różne umiejscowienia eklezjonimu wśród klas nazw własnych nie są bardzo istotne dla translatoryka, natomiast ważne są ich powiązania z innymi onimami, ponieważ mogą być wskazówką w ustalaniu poziomu (głębi) ekwiwalencji uznanej.

Jeśli chodzi o badania onomastyczne, przywołam tu dwa ciekawe studia, które mogą znaleźć zastosowanie w działaniach translatorskich. Oba dotyczą procesów nazwotwórczych, choć są różnymi ujęciami. Kryterium motywacji nazwy (czysto lingwistyczne) interesuje Irinę Bugajową (Bugaëva 2010). Przedstawione przez autorkę modele transonimizacji dobrze objaśniają przyczyny złożoności semantycznej, wariantywności i wielokomponentowości eklezjonimów⁶. Z kolei Bożena Hrynkiewicz-Adamskich (2016: 290, 292–293, 296) opisuje onimy w nurcie tekstologii. Autorka interpretuje onimy z perspektywy intertekstualności proprialnej, czyli „onimów w onimach”, ich dialogiczności, analizując derywowane nazwy własne, w tym eklezjonimy⁷. W takim ujęciu onim jest traktowany jako skondensowany tekst, posiadający swój bagaż historyczno-kulturowy. Oba podejścia mogą być pomocne translatorykom i tłumaczom, ponieważ pokazują wzajemne relacje onimów, z elementami diachronii i sfery konotacyjnej, ważnej do zachowania w przekładzie.

Na zakończenie części pierwszej rozważań kilka słów o podziałach wewnętrznych. Warto nadmienić, że w każdym przypadku klasyfikacje dotyczą konkretnego onomastykonu lub zasobu tekstowego, nie pretendują zaś do uniwersalności. Do kryteriów strukturalnych odwołują się trzy klasyfikacje eklezjonimów rosyjskich Katarzyny M. Janik-Boreckiej (2018: 74–77), które zostały dokonane ze względu na: a) apelatwy określające typ obiektu, b) determinanty w nazwie, c) motywację nazwy (w dwóch podgrupach: pojedynczych obiektów oraz kompleksów). Autorka odnotowuje, niezależnie od odrębności rytu łańcuchowego i greckiego, wspólne podstawy klasyfikacyjne.

Klasyfikacje strukturalno-semantyczne (Lukina 2015: 101–103; 2020: 114; Bugaëva 2008: 30–31; Pidčenko⁸ 2017: 321–325) pokrywają się w kilku obszarach. Na najogólniejszym poziomie można wyróżnić następujące grupy nazw: zawierające a) hagio-

⁶ Chodzi zwłaszcza o punkty 2, 3 i 4 pokazujące „łańcuchy” transonimizacji (Bugaëva 2010):

- 1) hagioantroponim – toponim (*св. Петр – Санкт-Петербург*);
- 2) hagioantroponim – eklezjonim – hagiotoponim (*св. Илия – храм св. Илии – село Ильинское*);
- 3) teonim – heortonim – eklezjonim – hagiotoponim (*Пресвятая Богородица – праздник Введение во храм Пресвятой Богородицы – Введенский храм – улица Введенская*);
- 4) teonim – ikononim – heortonim – eklezjonim (*Божия Матери – икона Божией Матери Владимирская – Сретение Владимирской иконы Пресвятой Богородицы – храм Владимирской иконы Божией Матери в Сретенском монастыре*).

⁷ Zob. Hrynkiewicz-Adamskich 2016: 296. Zdaniem tej autorki wielowymiarowy charakter intertekstualizacji proprialnej można zaobserwować na przykładzie onomastykonu sakralnego: hipotekst (hagioantroponim, ikononim, teonim, heortonim) może być źródłem hipertekstów (takich jak eklezjonimy, toponimy, oikonimy, urbanonimy, chrematonimy).

⁸ Margarita Pidčenko stosuje taką właśnie klasyfikację w odniesieniu do ikononimów, będących często motywacją eklezjonimów (Pidčenko 2017: 324).

nim⁹, b) heortonim¹⁰, c) ikononim¹¹. Tatiana Szmielowa (Šmelëva 2019: 1) zaproponowała podział jeszcze bardziej uproszczony: a) eklezjonimy mieszczące hagonim (o różnym stopniu złożoności, od jednowyrazowej części proprialnej w dopełniaczu lub w formie adiektywnej – do wielowyrzazowej¹²), b) eklezjonimy zawierające nazwy ważnych pojęć chrześcijaństwa lub wydarzeń (ewangelicznych, również apokryficznych – A.S.).

Reasumując, cechami wspólnymi rosyjskich eklezjonimów wskazywanymi w różnych ujęciach, a szczególnie ważnymi dla perspektywy translatorycznej, są:

- znacząca wariantywność¹³: występowanie w tekstach różnego typu (często obok siebie, jako zamienniki synonimiczne) w wariantach oficjalnych, skrótowych, obiegowych (nieoficjalnych), które bywają niejednolite ortograficznie, jeśli chodzi o zapis wielką i małą literą (Lukina 2018: 146; 2019: 444; 113-114);
- występowanie w tekstach czy komunikatach posiadających różne dominanty funkcjonalne: począwszy od map i planów (orientacja, funkcja lokalizująca), poprzez encyklopedie i leksykony (informacja, funkcja kulturowa), przewodniki (połączenie obu funkcji) tradycyjne i dostępne online do tekstów o tematyce krajoznawczo-turystycznej¹⁴;
- złożona struktura gramatyczna i semantyczna, wielokomponentowość, relacje z innymi klasami onimów: obok apelatywu ogólnie charakteryzującego nazywany obiekt występują zwykle hagonim, heortonim lub ikononim, a poza nimi może być również komponent lokalizujący, derywowany od toponimu (Lukina 2020: 113–117; Šmelëva 2019: 1–2); ten ostatni składnik jest bardzo częsty w nazwach

⁹ Lukina (Lukina 2015: 101–103) dokonuje także kategoryzacji części proprialnej hagonimów, wyróżniając dwie podgrupy (imiona świętych męskie oraz żeńskie), a także części apelatywnej – identyfikującej „status” patrona (агиоидентификатор): stopień świętości w hierarchii, charakter działalności świętego, wyróżnik socjometryczny (wiek, odniesienie terytorialne).

¹⁰ Wewnętrzne podziały heortonimów uwzględniają zazwyczaj:

- a) święta upamiętniające Jezusa,
- b) święta upamiętniające Matkę Bożą,
- c) inne pamiątki obchodzone według kalendarza liturgicznego.

Oczywiście podziały te mogą być różne, ponadto mogą mieć zastosowanie w odniesieniu do ikononimów zawartych w eklezjonimach.

¹¹ Ostatnia z wymienionych grup ma nieostre granice, ponieważ jeśli określony typ przedstawienia ikonograficznego stał się podstawą nazwy, to niemal równocześnie nawiązuje on do konkretnego heortonimu lub hagonimu.

¹² Autorka (Šmelëva 2019: 1) wyodrębniła pięć typów elementów dodatkowych hagonimu w nazwie obiektów sakralnych Nowogrodu Wielkiego:

- a) określenie statusu/stopnia świętości,
- b) wezwanie dwóch świętych,
- c) część charakteryzująca/wyróżniająca świętego,
- d) element toponimiczny (najczęściej przymiotnikowy),
- e) przypadek unikatowy – imię greckie i jego tłumaczenie na rosyjski.

¹³ Przykład za: Lukina 2020: 114 – *Пустынский Свято-Успенский мужской монастырь* – *Пустынский мужской монастырь Успения Пресвятой Богородицы*.

¹⁴ Odnoszę się jedynie do tekstów spoza sfery stricte sakralnej, nie uwzględniam też tekstów literackich.

monastyrów, czasem staje się podstawą najbardziej frekwencyjnego eklezjonimu nieoficjalnego.

Przywołane powyżej właściwości eklezjonimów warto wziąć pod uwagę w kontekście przekładu, przede wszystkim na etapie przygotowawczym, tzn. przeglądu zasobów tekstowych (w języku wyjściowym i docelowym), wyboru spośród odpowiedników uzualnych, podejmowania decyzji co do wariantów nazw oraz technik tłumaczeniowych, zdeterminowanych ogólnymi zarysami projektu przekładowego, wiedzą i potrzebami odbiorcy tekstu w języku docelowym.

Eklezjonimy jako trudny element przekładu – analiza wybranych przykładów

Poniżej omówię kilka przykładów poszukiwania sposobów oddania eklezjonimów rosyjskich w tekście tłumaczonym na język polski, w porządku odpowiadającym uproszczonemu podziałowi Szmielowej (Šmelëva 2019: 1). Jeśli chodzi o zabiegi translatorskie, przyjmuję za punkt wyjścia triadę **tradycja / translacja / transfer**¹⁵, przy czym tradycja rozumiana jest jako zastosowanie ekwiwalentu uznanego, który prymarnie, w płaszczyźnie diachronicznej, był oczywiście efektem translacji lub transferu.

1. Eklezjonimy proste (o ograniczonej liczbie komponentów)

1.1. Eklezjonimy z hagianimem:

- *церковь (храм) апостола Андрея Первозванного,*
- *церковь Николая со Усохи (церковь Святителя и Чудотворца Николая со Усохи; Никольский храм,*
- *церковь Василия (Великого) на Горке (Васильевская церковь)*¹⁶.

Wszystkie wymienione eklezjonimy zawierają część apelatywną (*церковь, храм* – synonim o szerszym zakresie znaczeniowym), dla której właściwą techniką oddania w tekście docelowym jest tłumaczenie, czyli podanie ekwiwalentu słownikowego: *cerkiew* oraz *świątynia*. Imiona świętych wchodzące w ich skład mają swoje ekwiwalenty uznane (*Andrzej, Mikołaj, Bazyli*). Mogą im towarzyszyć odapelatywne komponenty charakteryzujące (oznaczenia kategorii świętości lub wyróżniki¹⁷ – deskryptory, agnomeny itp.), które posiadają stałe odpowiedniki (*Apostoł, Pierwszy Powołany, Cudotwórca, Wielki*). Warto zwrócić uwagę na to, że pierwszy i drugi eklezjonim mają ekwi-

¹⁵ Taki model zaproponowałam we wcześniejszych publikacjach (Szczęsny 2017: 61–78; Kozłowska, Szczęsny 2018: 151–161; Szczęsny 2019: 86–89). *Tradycja* oznacza podstawienie ekwiwalentu uznanego, *transfer* to zastosowanie transkrypcji z modyfikacją gramatyczną lub bez, lub też transliteracji; *translacja* to tłumaczenie syntagmatyczne / kalka, z adaptacją do norm języka docelowego (polskiego). Roman Lewicki (2017: 190), traktując zastosowanie ekwiwalentu uznanego jako rozwiązanie konieczne, niepodlegające dyskusji, nie włącza go w ogóle do listy technik translatorskich. W przypadku braku ekwiwalentu uznanego proponuje dwa rodzaje zabiegów translatorskich: przeniesienie oraz tłumaczenie.

¹⁶ Pierwsza nazwa oznacza budowlę we wsi Nowosiołowo, dwie kolejne świątynie w Pskowie, stonkowo niedawno wpisane na listę światowego dziedzictwa kulturowego UNESCO.

¹⁷ Jarosław Charkiewicz (2014: 45) wyodrębnia sześć wyróżników: nominatory, deskryptory, lokalizatory, agnomeny, cognomeny, etnonimy.

walenty jako całość, ponieważ jest wiele obiektów sakralnych pod tym wezwaniem w Polsce, ukształtował się uzus, którego tłumacz nie powinien ignorować: *cerkiew (pw.) św. Andrzeja Apostoła (Pierwszego Powołanego)*¹⁸, *cerkiew (pw.) św. Mikołaja Cudotwórcy*¹⁹.

W dwóch spośród ww. przykładów obecny jest charakterystyczny dla rosyjskich eklezjonimów element toponimiczny: można go oddać za pomocą tłumaczenia lub transkrypcji. By podjąć właściwą decyzję, tłumacz powinien zasięgnąć wiedzy na temat toponimu. O ile element *на Горке* nie budzi wątpliwości i z powodzeniem można tu zastosować tłumaczenie (*na Górcze*), o tyle drugi – *со Усохи* – wymaga zapoznania się z historią miejsca²⁰ i wyboru adekwatnego rozwiązania: słowo *усоха* we współczesnym języku rosyjskim nie występuje jako apelatyw, więc najlepszą techniką będzie transkrypcja z modyfikacją fonetyczno-morfologiczną lub bez (w docelowej wersji zatem *cerkiew św. Mikołaja Cudotwórcy z Usochy / so Usochi*).

Dlaczego – pomimo licznych w polszczyźnie odpowiedników uznanych całych eklezjonimów – warto jednak analizować ich strukturę oraz genezę? Argumentem przemawiającym za tym, poza zwyczajowym przeszukiwaniem zasobów paralelnych i autorytatywnych źródeł, może być ostatni przykład. *Encyklopedia PWN* (online) w artykule hasłowym *Psków* podaje następujące eklezjonimy:

Wśród licznych cerkwi z XIV–XVI w. m.in.: **Wasyła z Gorki**, Kosmy i Damiana, Piotra i Pawła, Pokrowa i Rozdiestwa Bogorodicy (...) (wyróżnienie moje – AS).

Odpowiednik rosyjskiego eklezjonimu *церковь Василия на Горке* użyty w tym opisie jest efektem nieuwzględnienia ekwiwalentu uznanego imienia świętego i zastosowania nieodpowiedniej techniki, czyli transkrypcji. Prawdopodobną przyczyną jest posłużenie się analogią do egzoniimu *cerkiew Wasyła Błogosławionego*²¹ (w Moskwie), odnotowanego w broszurach i uchwałach Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych. Taki zabieg może dać dobre rozwiązanie, jednak tu mamy do czynienia z poświęceniem obiektu innemu świętemu: *cerkiew* w Pskowie ma za patrona Bazylego Wielkiego, moskiewska zaś Bazylego Moskiewskiego (którego imię zostało spolszczone również w wariantcie *Wasył Błogosławiony*). Właściwym odpowiednikiem nazwy świątyni w Pskowie wydaje się zatem *cerkiew Bazylego Wielkiego na Górcze*²².

Odnosnie do powyższych przykładów zwróć uwagę na jeszcze jedną ich właściwość: wariantywność. Obok nazw oficjalnych występują skrócone lub nieoficjalne, obieguowe, najczęściej z derywatem przymiotnikowym (*Никольский храм, Васильевская церковь*), pozwalające na skuteczne odnalezienie obiektu, czyli pełniące funkcję lokalizującą. Dla takich wariantów nazw warto mieć odpowiedniki powstałe

¹⁸ Elementy fakultatywne w nawiasie, najczęstszy wariant jest ich pozbawiony, zaś wariant skrócony ma postać *cerkiew św. Andrzeja*.

¹⁹ Np. w Białymstoku, Narewie, Białowieży, Drohiczynie, Zielonej Górze, Szczecinie, Tomaszowie Mazowieckim i wielu innych miejscowościach.

²⁰ Cerkiew została wybudowana na wyschniętym bagnie – zob. <https://russia.travel/objects/282585/> (dostęp 20.04.2021).

²¹ Zob. Protokół z 94 posiedzenia KSNG w dniu 19.10.2016.

²² Por. analogiczny eklezjonim na terenie Polski – grekokatolicka *cerkiew św. Bazylego Wielkiego* w Kętrzynie.

w wyniku zastosowania transferu, czyli transkrypcji z modyfikacją (*cerkiew Nikolska, Wasiljewska*). Ostatecznie tłumacz zastosuje w tekście te eklezjonimy, które najlepiej zrealizują cel komunikacyjny przekładu i będą odpowiednie dla odbiorcy projektowanego. Można też użyć dubletów lub kilku nazw (ekwiwalentów dla różnych wariantów nazwy oryginalnej), wskazując na ich synonimię.

1.2. Eklezjonimy z innym proprium (heortonim, ikononim) lub ważnym terminem religijnym:

- *церковь Покрова в Филях (храм Покрова в Филях, Покровская церковь в Филях, Покровский храм в Филях, Церковь Покрова Пресвятой Богородицы в Филях),*
- *церковь Зачатия Святой Анны, церковь Зачатия праведной Анны что в Углу²³, Зачатьевская церковь,*
- *церковь Спаса Нерукотворного²⁴.*

Częścią proprialną wymienionych eklezjonimów jest heortonim lub ikononim. Można zauważyć analogiczne prawidłowości jak w grupie 1.1., czyli synonimiczność apelatywu (*церковь, храм*), wariantywność (nazwa oficjalna, skrócona, obiegowa), obecność komponentu toponimicznego (tu z bardzo charakterystyczną składnią *что в Углу*). Schemat postępowania tłumacza jest taki sam: w przypadku braku ekwiwalentu uznanego całości nazwy poszukuje następnie, na niższym poziomie strukturalnym, ekwiwalentu uznanego heortonimu. Tu problemy mogą być poważniejsze niż w przypadku hagonimów, a ma to związek z odmiennością obrządków łacińskiego i greckiego.

Jeśli chodzi o heortonim *Покров Пресвятой Богородицы*, to ma swój odpowiednik uznany, tłumaczony: (*święto*) *Opieki Matki Bożej*. Paradoksalnie brak korelacji liturgicznej w obu tradycjach sprzyjał utworzeniu ekwiwalentu polskiego. Podobnie jest z ikononimem *Спас Нерукотворный* – *Chrystus Nie Ręką Ludzką Uczyniony, Zbawiciel Nie Uczyniony Ludzką Ręką²⁵* (ekwiwalent uznany, tłumaczony). Trudniejszy jest eklezjonim z heortonimem *Зачатие Святой Анны*, a właściwie jego obiegowy wariant, czyli *Зачатьевский (монастырь, храм)*. Słownik dwujęzyczny autorstwa Romana Lewickiego (2002: 182) rejestruje przymiotnik *зачатьевский* jako derywat w hasle głównym *непорочное зачатие <Девы Марии>* ■ *niepokalane poczęcie <NMP>*. W definicji hasła głównego wyraźnie zaakcentowano, że chodzi o dogmat Kościoła katolickiego. Jako przykład użycia przymiotnika *зачатьевский* podano następujące zestawienie: *Зачатьевский монастырь* ■ *klasztor Niepokalanego Poczęcia <NMP>²⁶*. Ważne jest, aby tłumacz korzystający ze słownika nie ograniczył się wyłącz-

²³ Nazwa tej świątyni zmieniała się, w jej skład wchodziły różne elementy toponimiczne: «что на Востром конце» (1493), «что за Соляным рядом» (1622), «что у городской стены в углу» (1657), «что в Китай-городе на Берегу» (1677) oraz «что в Китае в Углу» (ta ostatnia nazwa wskazywała na bliskie sąsiedztwo z basztą narożną muru Kitajgorodu) – zob. strona internetowa parafii: <https://zaryadie.ru/2019/11/02/hram-zachatiya-pravednoj-anny/> (dostęp: 1.05.2021).

²⁴ Wszystkie obiekty wymienione tu z nazwy znajdują się w Moskwie, ostatni (*церковь Спаса Нерукотворного*) stanowi część pierwszego (*церковь Покрова в Филях*).

²⁵ Lub Acheiropitos, mandylion – zob. Smykowska 2002: 90 (z gr. *acheiropoiētos*).

²⁶ We wstępie do słownika (Lewicki 2002: 8) autor podkreślił, że siatka haseł i ich odpowiedników oraz przykładów została utworzona na podstawie analizy dwutekstów, czyli oryginałów rosyjskich

nie do owej ilustracji i by nie zastosował automatycznie przytoczonego tu ekwiwalentu przekładowego w odniesieniu do realiów kultury prawosławnej, ponieważ z punktu widzenia nauki Kościoła prawosławnego eklezjonim zawierający przymiotnik *зачатьевский* upamiętnia poczęcie przez Annę Matki Bożej²⁷. Poza tym dogmat o Niepokalanym Poczęciu uznawany jest wyłącznie w Kościele katolickim, więc „latynizowanie” eklezjonimu obrządku greckiego nie jest właściwe. Zmienne losy i zmieniające się nazwy (określające tożsamość kulturową) nieistniejącej dziś cerkwi Poczęcia św. Anny w Bohorodycy²⁸ pokazują to wyraźnie. Propozycje polskiego odpowiednika zawarte w publikacji Marka Blazy SJ, wykładowcy teologii ekumenicznej i dogmatycznej (Blaza 2018: 39–41): *Poczęcie św. Anny / Święto Poczęcia u św. Anny / Poczęcie przez św. Annę Bogurodzicy* zachowują odrębność tradycji i poprawność teologiczną, dlatego też powinny być w moim przekonaniu upowszechniane jako ekwiwalenty uznane rosyjskiego heortonimu *Зачатье* oraz eklezjonimów zawierających ten element (przy prymacie funkcji kulturowej onimu w tekście). Inną zupełnie kwestią jest znalezienie rozwiązania spełniającego funkcję lokalizującą: najlepsze wydaje się zastosowanie transferu, a mówiąc ściślej – transkrypcji z modyfikacją morfologiczną, co dałoby w efekcie odpowiednik *Зачатьевский* – *Zaczatjewski*.

2. Eklezjonimy złożone (wielokomponentowe) – nazwy monastyrów

- *Спасо-Мирожский монастырь (Спасо-Преображенский Мирожский монастырь в Пскове, Спасо-Преображенский Мирожский мужской монастырь)*,
- *Спасо-Андроников монастырь, Андроников Нерукотворного Спаса, Андроников в честь Нерукотворного Образа Спасителя мужской монастырь*.

Nazwy monastyrów w najpełniejszej, oficjalnej formie zawierają wiele składników. Część apelatywna to termin ogólny, rzeczownik (*монастырь*), czasem również dodatkowa charakterystyka w formie przymiotnikowej (*мужской, женский*). Podobnie jak w przykładach 1.1. oraz 2.2. oddawana jest w języku polskim poprzez tłumaczenie, tzn. odpowiednik słownikowy. Apelatyw *monastyr* lub *monaster* jako część eklezjonimu lepiej oddaje koloryt chrześcijaństwa obrządku wschodniego aniżeli *klasztor*, kojarzący się z tradycją łacińską. Wariant pierwszy, czyli *monastyr*, dominuje w egzoni-mach zapisanych w uchwałach i broszurach KSNG²⁹, dlatego też posługuję się właśnie nim we wszystkich przytoczonych poniżej przykładach. Część właściwa eklezjonimu

---

oraz ich polskich przekładów, głównie literackich – stąd pochodzi przywołany przykład w języku rosyjskim i jego odpowiednik w języku polskim.

²⁷ Gdyby poza hasłem *непорочное зачатие* w słowniku znalazło się również hasło *зачатие (св. Анны)*, obraz byłby pełniejszy.

²⁸ Zob. https://pl.linkfang.org/wiki/Cerkiew_Pocz%C4%99cia_%C5%9Bw._Anny_w_Brodzicy: 1816: kaplica unicka Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, 1892: cerkiew prawosławna Poczęcia św. Anny.

²⁹ Kwestia wyboru pomiędzy wariantem *monaster* a *monastyr* pozostaje otwarta: niewątpliwie dla tłumacza wydawnictwa Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych są autorytatywnym źródłem, natomiast w świetle opracowanej już koncepcji normatywizacji pisowni terminologii prawosławnej (Kostiuczuk, Tofiluk, Ławreszuk, Misijuk, Charkiewicz 2016: 26–28) i zaawansowanych prac nad słownikiem polskiej terminologii prawosławnej preferowanym rozwiązaniem jest *monaster*.

najczęściej jest przymiotnikowa: to derywat od toponimu (*Мирожский*), od hagonimu, zwykle imienia założyciela lub świętego związanego z monasterem (*Андроников*), oraz od wezwania głównej świątyni kompleksu (*Спасо-Преображенский*, *Спасо* w kompozycie, składnik dzierżawczy). Gdyby tłumacz, kierując się prymatem funkcji kulturowej onimu, chciał tę konfigurację znaczeń oddać w nazwie przetłumaczonej, to byłaby ona co prawda rozbudowana, ale akceptowalna: *męski monaster Przemienienia Pańskiego nad rzeką Mirożą*³⁰ (w Pskowie). Drugi z przykładów przy zastosowaniu tej samej techniki daje wersję niezbyt czytelną, jeśli chodzi o hierarchię wewnętrznych znaczeń: **monaster Zbawiciela i Andronika*. Prawdopodobnie dlatego właśnie w odniesieniu do eklezjonimów złożonych najczęściej stosuje się technikę transferu, czyli transkrypcji części proprialnej z modyfikacją morfosyntaktyczną: *monaster Spaso-Mirożski*, *monaster Spaso-Andronikowski*³¹. W obu przykładach oryginałem, wobec którego zastosowano transfer, jest skrócona, najbardziej frekwencyjna wersja eklezjonimu.

Podsumowanie

Eklezjonimy z punktu widzenia praktyki i dydaktyki przekładu są jednostkami, które mogą stanowić źródło problemów. Ich specyfikę, wzajemne relacje oraz podziały wewnętrzne opisane w pracach onomastycznych warto uwzględnić w analizie pretranslacyjnej: na etapie ustalania ekwiwalentów uznanych (respektujących tradycję) w odniesieniu do całych onimów lub ich poszczególnych komponentów, a także na etapie doboru i łączenia technik tłumaczeniowych (transferu lub translacji), również w odniesieniu do całych onimów lub ich części.

1. Kwestią nadrzędną jest decyzja tłumacza dotycząca całego projektu: czy eklezjonimy tekstu docelowego mają realizować funkcję lokalizującą, funkcję kulturową, czy w jakimś stopniu obie. Ta decyzja określi zestaw działań tłumacza – od zachowania tradycji (czyli podstawienia ekwiwalentów uznanych) do stosowania translacji (tłumaczenia syntagmatycznego / kalki) bądź transferu (transkrypcji, rzadziej transliteracji). Dążenie do jednolitości proceduralnej nie zawsze będzie do pogodzenia z konkretnymi wyborami, bowiem ekwiwalencję uznaną obserwujemy na różnych poziomach struktury eklezjonimu: hagonim jako składnik proprialny nazwy ma zazwyczaj ekwiwalent uznany, ma go też często heortonim czy ikononim, lecz tu większym problemem może być wpływ kryterium konfesyjnego czy obrządku.

2. Kolejnym krokiem tłumacza powinno być uświadomienie sobie wariantowości eklezjonimu oraz podjęcie decyzji co do jej ograniczenia bądź nie: którym wariantem (którymi wariantami) będzie się posługiwać w tekście docelowym ze względu na jego dominującą funkcję. Warto znać wszystkie, od obiegowych, nieoficjalnych do oficjalnych, ponieważ czasem tylko kompletna nazwa pozwoli zrozumieć jej genezę, odczy-

³⁰ Aby dokonać tej transformacji i zastosować okolicznik miejsca, znów należało sięgnąć do genezy przymiotnika odmiejscowego *мирожский* i historii obiektu.

³¹ Nazwy monasterów uwzględnione w wydawnictwach KSNG zostały przeniesione na grunt języka polskiego właśnie na zasadzie transkrypcji z retuszem morfosyntaktycznym (we wspomnianym już protokole m.in. *monaster Spaso-Jakowlewski*, *monaster Spaso-Jewfimijewski*).

tać znaczenia elementów składowych i ich wzajemne powiązania. Czasem konieczne będzie uzyskanie wiedzy encyklopedycznej o nazywanym obiekcie, zwłaszcza gdy badanie tekstów paralelnych oraz źródeł leksykograficznych wskazuje na brak ekwiwalentu uznanego.

3. Tłumacz powinien przeanalizować wspomniany wyżej wpływ kryterium obrządku (łacińskiego lub greckiego) w odniesieniu do:

- a) komponentu apelatywnego: istnieje stały repertuar odpowiedników słownikowych, warto rozważyć ich zakresy i relacje (np. *klasztor* a *monastyr / monaster; cerkiew, kościół* i rosyjskie *церковь, костёл*),
- b) komponentu odapelatywnego (wyróżnika, określenia kategorii świętości) w hagonimach³² (np. *первозванный* – *pierwszy powołany, преподобный* – *świętobliwy*),
- c) heortonimu jako części proprialnej: tu szczególnie widać, że nie powinno się szukać prostych analogii birtualnych (np. *Зачатьевский* – *Zaczątajewski, Poczęcia św. Anny*),
- d) ikononimu jako części proprialnej – jak w przypadku hagonimu i heortonimu.

Z opisanego schematu wynika szereg wniosków praktycznych i aplikatywnych, które współbrzmia z postulatami Łukiny (2018: 146) na temat pogłębienia badań językoznawczych eklezjonimów i prac leksykograficznych³³ oraz z badaniami Romana Razumowa i Siergieja Gorajewa uwzględniającymi perspektywę diachroniczną (Razumov, Goryayev 2019)³⁴. Pożądane byłoby stworzenie w zespołach interdyscyplinarnych nowych opracowań leksykograficznych, najlepiej stale aktualizowanych baz dostępnych online:

- list ekwiwalentów konwencjonalnych części apelatywnych i odapelatywnych (zarówno eklezjonimów, jak i hagonimów), określenie ich synonimii, zakresów;
- list ekwiwalentów uznanych hagonimów – z wariantami – na podstawie autorytatywnych źródeł, danych korpusowych, w porozumieniu ze specjalistami z wielu dyscyplin;
- list ekwiwalentów uznanych heortonimów – w wariacie pełnym, skróconym, potocznym, z określeniem zasad ich synonimii.

Docelowo warto sporządzić listy konkretnych eklezjonimów (według obiektów) lub ograniczyć się do nazw typowych, powtarzalnych lub najczęściej opisywanych

³² Zob. np. Charkiewicz 2009 – bardzo szczegółowe omówienie typologii świętych prawosławnych ze wskazaniem ekwiwalencji, w tym dyskusja na temat wieloznaczności pewnych terminów (odpowiedników rosyjskiego *блаженный*) (Charkiewicz 2009: 365–369, 374–376).

³³ Autorka podkreśla, że nie ma słowników eklezjonimów uwzględniających specyfikę ich pisowni (co skutkuje wariantowością). Zauważa ponadto, że nazwy obiektów sakralnych, opisywane przez historyków, religioznawców czy architektów, nie interesowały w dostatecznym stopniu filologów; stwierdza przy tym właściwie brak badań diachronicznych nad eklezjonimami. Poza tym Łukina uznaje za interesujące badanie nazewnictwa obiektów sakralnych wyznań niechrześcijańskich.

³⁴ Autorzy badali przykłady transonimizacji (urbanonimy pochodzące od eklezjonimów, również hagonimów i heortonimów) w przestrzeni miejskiej m.in. Jekaterynburga, Jarosławla, Rybinska w ujęciu diachronicznym, z uwzględnieniem okresu przedrewolucyjnego, porewolucyjnego oraz „renesansu” lat 90. Takie studia mogą być szczególnie przydatne dla tłumaczy tekstów o tematyce historycznej, w których wgląd w przeszłość onimów ma bardzo wielką wagę w procesie decyzyjnym.

w tekstach. Na podstawie własnych doświadczeń translatorskich oraz dydaktycznych widzę taką potrzebę, zarówno w kierunku tłumaczenia rosyjski-polski, jak i polski-rosyjski.

Bibliografia / References

- Blaza, M. SJ (2018). Matka Boża w teologii prawosławnej. *Studia Bobolanum*, 29(1): 23–45. DOI: 10.30439/SB.2018.1.2
- Borisevič, O.A. (2011). Èkklezionimy kak raznovidnost' urbanonimov v sovremennoj onomastičeskoj sisteme. *Učenyje zapiski Tavričeskogo nacional'nogo universiteta im. V.I. Vernadskogo. Seriià Filologiià. Social'nyekommunikacii*, 24(63), № 4. Č. 1: 420–424 [Борисевич, О.А. (2011). Экклезионимы как разновидность урбанонимов в современной ономастической системе. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия Филология. Социальные коммуникации*, 24(63), № 4. Ч. 1: 420–424].
- Borisevič, O.A. (2013). Geortonim – èkklezionim: voprosy vzaimodejstvià. (Online) <https://lib.vsu.by/jspui/bitstream/123456789/9953/1/163-165.pdf> (dostęp: 10.04.2021) [Борисевич, О.А. (2013). Геортоним – экклезионим: вопросы взаимодействия. (Online) <https://lib.vsu.by/jspui/bitstream/123456789/9953/1/163-165.pdf> (доступ: 10.04.2021)].
- Bugaëva, I.V. (2008). Sposob nominacii ikon. *Al'manah sovremennoj nauki i obrazovanià*, 2(9). Č. 2: 29–32. (Online) <https://www.gramota.net/materials/1/2008/2-2/12.html> (dostęp: 15.04.2021) [Бугаёва, И.В. (2008). Способ номинации икон. *Альманах современной науки и образования*, 2 (9). Ч. 2. 29–32. (Online) <https://www.gramota.net/materials/1/2008/2-2/12.html> (доступ: 15.04.2021)].
- Bugaëva, I.V. (2010). *K voprosu o strukture sakral'nogo onomastikona*. (Online) <https://www.portal-slovo.ru/philology/42536.php> (dostęp: 10.04.2021) [Бугаёва, И.В. (2010). *К вопросу о структуре сакрального ономастикона* (Online) <https://www.portal-slovo.ru/philology/42536.php> (доступ: 10.04.2021)].
- Charkiewicz, J. (2009). Typologia świętych w Kościele prawosławnym: próba systematyki. *Elpis*, 11 (19–20): 323–380. (Online) https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Elpis/Elpis-r2009-t11-n19_20/Elpis-r2009-t11-n19_20-s323-380/Elpis-r2009-t11-n19_20-s323-380.pdf (dostęp: 22.04.2021).
- Charkiewicz, J. (2014). Nazewnictwo prawosławnych świętych w języku polskim. *Prace Filologiczne*, 65: 43–53.
- Gałkowski, A. (2018). Definicja i zakres chrematonimii. *Folia onomastica Croatica*, 27: 1–14. DOI: 10.21857/mwo1vcz00y.
- Gałkowski, A. (2020). Real and quasi-heortonyms as contextualized and conceptualized intercultural names. *Prace Językoznawcze*, 22 (3): 73–90. DOI: 10.31648/pj.5707.
- Handke, K. (1998). *Nazewnictwo miejskie*. W: Rzetelska-Feleszko E. (Red.). *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*. Warszawa–Kraków: Towarzystwo Naukowe Warszawskie; Instytut Języka Polskiego PAN: 283–311.
- Hryniewicz-Adamskich, B. (2016). O nekotoryh aspektah propriál'noj intertekstualizacii v svete novejših issledovanij. *Studia Rossica Posnaniensia*, 41: 289–303 [О некоторых аспектах проприальной интертекстуализации в свете новейших исследований. *Studia Rossica Posnaniensia*, 41: 289–303].
- Janik-Borecka, K. (2018). Russkie èkklezionimy (na materiale *Geografičesko-statističeskogo slovarà Rossijskoj imperii* P.P. Semënova-Tàn-Šanskogo). *Kultury Wschodniosłowiańskie – Oblicza i Dialog*, 8: 71–78 [Русские экклезионимы (на материале *Географическо-статистического словаря Российской империи* П.П. Семёнова-Тан-Шанского).

- варя Российской империи П.П. Семёнова-Тян-Шанского). *Kultury Wschodniosłowiańskie – Oblicza i Dialog*, 8: 71–78].
- Kamalova, A. (2018). Imâ svâtogo v pravoslavnoj tradicii. *Humanistica* 21, 2: 63–75. (Online) https://bazhum.muzhp.pl/media/files/humanistica_21/humanistica_21-r2018-t2/humanistica_21-r2018-t2-s63-75/humanistica_21-r2018-t2-s63-75.pdf (dostęp: 17.04.2021) [Имя святого в православной традиции. *Humanistica* 21, 2: 63–75. (Online) https://bazhum.muzhp.pl/media/files/humanistica_21/humanistica_21-r2018-t2/humanistica_21-r2018-t2-s63-75/humanistica_21-r2018-t2-s63-75.pdf (доступ: 17.04.2021)].
- Kostiuczuk, J., Tofiluk, J., Ławreszuk, M., Misijuk, W., Charkiewicz, J. (2016). *Specyfika polskiej terminologii prawosławnej. Koncepcja normatywizacji pisowni*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.
- Kozłowska, Z., Szczyński, A. (2018). *Tłumaczenie pisemne na język polski. Kompendium*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Lewicki, R. (2002). *Chrześcijaństwo. Słownik rosyjsko-polski*. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX.
- Lewicki, R. (2017). *Zagadnienia lingwistyki przekładu*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Lukina, O.A. (2014). *Ėkklezionimnoe prostranstvo Belarusi*. Vitebsk: VGU im. P.M. Mašerova [Лукина, О. А. (2014). *Экклезионимное пространство Беларуси*. Витебск: ВГУ им. П.М. Машиерова].
- Lukina, O.A. (2015). Agionim – ěkklezionim: problemy vzaimodejstviâ (na materiale nazvanij kul'tovyh sooruzenij Belarusi). *Vestnik Polockogo gosudarstvennogo universiteta*, 10: 100–104 [Лукина, О.А. (2015). Агионим – экклезионим: проблемы взаимодействия (на материале названий культовых сооружений Беларуси). *Вестник Полоцкого государственного университета*, 10: 100–104].
- Lukina, O.A. (2018). Ėkklezionimika kak nauka: predmet, istoriâ, perspektivy razvitiâ. *Učenyje zapiski UO «VGU im. P.M. Mašerova»*, 25: 143–147 [Лукина, О.А. (2018). Экклезионимика как наука: предмет, история, перспективы развития. *Ученые записки УО «ВГУ им. П.М. Машиерова»*, 25: 143–147].
- Lukina, O.A. (2019). *Svoeobrazie ěkklezionimov kak osobyh onimnyh edinic (na materiale nazvanij kul'tovyh sooruzenij Belarusi)*. V: Vasil'ev, V.L. (Red.). *Onomastika Povolž'â. Materialy XVII Meždunarodnoj naučnoj konferencii. Velikij Novgorod (17–20 sentâbrâ 2019 goda)*. Velikij Novgorod: Novgorodskij gosudarstvennyj universitet imeni Āroslava Mudrogo. ТПК «Pečatnyj dvor»: 443–446 [Лукина, О.А. (2019). *Своеобразие экклезионимов как особьих онимных единиц (на материале названий культовых сооружений Беларуси)*. В: Васильев, В.Л. (Ред.). *Ономастика Поволжья. Материалы XVII Международной научной конференции. Великий Новгород (17–20 сентября 2019 года)*. Великий Новгород: Новгородский государственный университет имени Ярослава Мудрого. ТПК «Печатный двор»: 443–446] DOI: 10.34680/2019.onomastics.443.
- Lukina, O.A. (2020). Strukturno-semantičeskoe svoeobrazie naimenovanij pravoslavnyh monastyrej Belarusi. *Vestnik MGLU. Seria 1: Filologijâ*, 2(105): 112–118 [Лукина О.А. (2020). Структурно-семантическое своеобразие наименований православных монастырей Беларуси. *Вестник МГЛУ. Серия 1: Филология*, 2(105): 112–118].
- Pidčenko, M. V. (2017). Struktura i funkcionirovanie ikonimov v tekstah pravoslavnoj periodiki. *Kul'tura i civilizacijâ*, 7, 2A: 320–327 [Пидченко М.В. Структура и функционирование иконимов в текстах православной периодики. *Культура и цивилизация*, 7, № 2A: 320–327].
- Podol'skaâ N.V. (1978). *Slovar' ruskoj onomastičeskoj terminologii*. Moskva: Nauka [Подольская Н.В. (1978). *Словарь русской ономастической терминологии*. Москва: Наука].

- Razumov, R., Goryayev, S. (2019). Church names in the urban toponymy (on Russian materials). *Acta onomastica*, 60(1): 94–111.
- Smykowska, E. (2002). *Ikona. Mały słownik*. Warszawa: Verbinum.
- Šmelëva, T.V. (2019). Imena novgorodskih hramov v sovremennom onomastikone. *Učenyje zapiski Novgorodskogo gosudarstvennogouniversiteta imeni Āroslava Mudrogo*, 2(20). (Online) <https://www.novsu.ru/file/1521418> (dostęp: 17.04.2021) [Шмелёва, Т.В. (2019). Имена новгородских храмов в современном ономастиконе. *Ученые записки Новгородского государственного университета имени Ярослава Мудрого*, 2(20). (Online) <https://www.novsu.ru/file/1521418> (дostęp: 17.04.2021)] DOI: 10.34680/2411-7951.2019.2(20).30.
- Szczęsny, A. (2017). Tradycja, tłumaczenie czy transkrypcja? O mikrotoponimach i antroponimach z perspektywy dydaktyki tłumaczenia. *Komunikacja Specjalistyczna*, 13: 61–78.
- Szczęsny, A. (2019). *Trudnosti peredači imën sobstvennyh. Mikrotoponimy v kinoperevode s točki zreniā didaktiki*. W: Muszyńska-Wolny, D., Michałowski, P., Urbanek, D. (Red.) *Język rosyjski jako obcy. Dydaktyka przekładu, słowniki i pomoce naukowe*, Warszawa: Uniwersytet Warszawski: 83–98 [Трудности передачи имён собственных. Микропонимы в кинопереводе с точки зрения дидактики. W: Muszyńska-Wolny, D., Michałowski, P., Urbanek, D. (Red.) *Język rosyjski jako obcy. Dydaktyka przekładu, słowniki i pomoce naukowe*, Warszawa: Uniwersytet Warszawski: 83–98].

Źródła przykładów / Sources of examples

- Cerkiew Wasyla z Gorki, sobór Przemienienia Pańskiego monasteru Spaso-Mirożskiego – (Online) <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Pskow;3964084.html> (dostęp: 20.04.2021).
- Cerkiew Wasyla Błogosławionego – *Protokół z 94 posiedzenia KSNG w dniu 19. 10. 2016* – (Online) http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/protokol_ksng/protokol_ksng-94_posiedzenie.pdf – s. 7 (dostęp: 20.04.2021)
- Cerkiew św. Mikołaja (cerkiew pw. św. Mikołaja, cerkiew św. Mikołaja Cudotwórcy) – (Online) <http://orthodox.bialystok.pl/pl/cms/doc/index/id/3876>, <http://soborbialystok.pl/> (dostęp: 20.04.2021).
- Cerkiew Poczęcia św. Anny (w Bohorodycy, nieistniejąca) – (Online) https://pl.linkfang.org/wiki/Cerkiew_Pocz%C4%99cia_%C5%9Bw._Anny_w_Brodzicy (dostęp: 20.04.2021).
- Monaster Spaso-Andronikowski – (Online) <http://bractwocim.pl/wp-content/uploads/2015/05/2012-2.pdf> (dostęp: 20.04.2021).
- Poczęcie św. Anny / Święto Poczęcia u św. Anny / Poczęcie przez św. Annę Bogurodzicy – (Online) *Blaza* 2018: 39–41.
- Protokleros (Pierwozwanyj) – (Online) <https://pl.aleteia.org/2018/11/30/sw-andrzej-pierwszy-powolany-apostol-dlaczego-zmarl-na-krzyzu-w-ksztalcie-x/> (dostęp: 20.04.2021).
- Św. *Apostoł Andrzej Pierwszy Powołany. Niebiański patron Rusi*. (brozura), wyd. Bratczyk – (Online) http://sklep.cerkiew.pl/product_info.php?products_id=3548 (dostęp: 20.04.2021).
- Андроников монастырь, Спасо-Андроников монастырь, Андроников Нерукотворного Спаса монастырь, Андроников в честь Нерукотворного Образа Спасителя мужской монастырь – (Online) <https://www.pravenc.ru/text/115428.html>, <https://www.rublev-museum.ru/about/spaso-andronikov-monastery/> (dostęp: 20.04.2021).
- Зачатьевский монастырь ■ klasztor Niepokalanego Poczęcia <NMP> – Lewicki 2002: 182
- Спасо-Мироожский монастырь – (Online) <http://www.opskove.ru/?lc=ru>, <http://www.mirozhsky-monastery.ru/page/history> (dostęp: 20.04.2021).
- Церковь апостола Андрея Первозванного (Новосёлово) – (Online) https://zen.yandex.ru/media/solo_due/pravoslavnokosmicheskii-hram-na-meste-padeniia-samoleta-iuriia-gagarina-5f3f7146748053a59a21027 (dostęp: 20.04.2021).

Церковь Николая со Усохи, церковь Василия на Горке, Спасо-Мирожский монастырь – (Online) <https://tass.ru/v-strane/6664403>, <http://www.opskove.ru/object/105254681?lc=ru>, <https://www.culture.ru/institutes/10075/spaso-preobrazhenskii-mirozhskii-monastyr-pskov>, <http://www.mirozhsky-monastery.ru/page/history> (доступ: 20.04.2021).

Церковь Покрова в Филях – (Online) <https://sobory.ru/article/?object=02066> (dostęp: 20.04.2021).

Церковь Зачатия праведной Анны что в Углу – (Online) <https://zaryadie.ru/2019/11/02/hram-zachatiya-pravednoj-anny/> (доступ: 20.04.2021).

Competing interests: The author declares that he has no competing interests.